

ПРО МЕТОДИ ВИЗНАЧЕННЯ ОБСЯГІВ НЕФОРМАЛЬНОЇ ЗАЙНЯТОСТІ

Забезпечення ефективної політики використання трудових ресурсів є одним з основних питань, які необхідно розглядати в проблематиці соціально-економічного розвитку держави, окремого регіону [2]. У структурі національної економіки утворилися нові сегменти, які перебувають за межами регулюючого впливу державної економічної політики. Поряд зі сферою офіційної формується сфера неофіційної (тіньової) економіки.

На даний момент у зв'язку з пенсійною реформою, яка передбачає покриття дефіциту бюджету Пенсійного фонду, уряд здійснює заходи щодо детінізації заробітної плати. Згідно з оцінками експертів, 35-40% національної економіки перебуває в тіні.

Голова Комітету Верховної Ради з питань промислової і регуляторної політики та підприємництва Н. Королевська вважає, що для детінізації заробітної плати потрібно підвищити соціальні стандарти, створити ефективну шкалу оподаткування на фонд заробітної плати, при якій заробітну плату буде вигідно платити. За словами віце-прем'єр-міністра С. Тігіпка, потрібно лібералізувати трудове законодавство, посилити відповідальність роботодавців за прийняття працівників без укладання договору, легалізувати заробітну плату, адже виведення зарплат із неформального сектору на даний момент залишається актуальною проблемою, а методикам її виявлення присвячено невелика кількість публікацій.

Єдиного визначення неформальної економічної зайнятості не існує, так як і єдиного погляду на причини її виникнення. Зміст неформальної зайнятості буде різним в різних країнах, в різні періоди їх розвитку. При її визначенні науковці сходяться тільки в тому, що даний вид зайнятості не веде за собою виникнення прав на трудові та соціальні гарантії, які встановлені МОП.

Нами систематизовані і проаналізовані методи, за якими можна здійснити облік неформальної зайнятості та запропоновані аспекти їх класифікації за географічною належністю застосовуваних методів. Вивчення міжнародного досвіду статистичних спостережень неформального сектору показало, що серед прямих методів найчастіше застосовуються вибіркові обстеження домашніх господарств і підприємств, експертні оцінки. Дана класифікація не претендує на повноту і всеосяжність.

1. Європейський Союз:

- 1.1. Метод зіставлення заробітної плати і зайнятості – з точки зору використання праці (роботодавцем) і пропозиції праці (найманим працівником) дозволяє зробити висновки про розміри і розподіл видів діяльності, які не враховані в даних підприємств);
- 1.2. "Італійський" метод – реальний рівень зайнятості оцінюється за даними вибіркового дослідження домашніх господарств. За різницею фактичного і офіційно зареєстрованого рівнів зайнятості визначається тіньова зайнятість;
- 1.3. Метод зіставлення зайнятості по даним, отриманих від роботодавців та робітників
- 1.4. Експертні оцінки – відправною інформацією при цьому є думка спеціалістів, які займаються дослідженнями й розробками в прогнозованій галузі;
- 1.5. Опитування – здійснюються періодично або одноразово (з питань неформальної зайнятості). спеціальних опитувань домашніх господарств (про чайові, подарунки, купівлю товарів і послуг без належного оформлення, на неорганізованому ринку і т. п.);
- 1.6. Аналізі записів податкових книг – дозволяє виявити списки тих, хто ухиляється від сплати податків;

2. Росія:

- 2.1. Вторинний аналіз даних соціологічних досліджень – єдиним критерієм віднесення до неформального сектору виступає відсутність державної реєстрації в якості юридичної особи. Джерелом інформації про неформальні трудові відносини виступає населення;

3. Україна:

- 3.1. Національна методика визначення обсягів зайнятості у неформальному секторі економіки України – базується на матеріалах періодичних вибіркових досліджень населення з питань економічної активності [1];
- 3.2. Метод Гармідер Л.Д. – на базі даних статистичних звітів, за допомогою не прямого, а зворотного розрахунку, визначаємо рівень тіньової зайнятості та на цій основі застосовуємо економіко-математичне моделювання [3];
- 3.3. Л.Г. Ткаченко – на основі на базі вибіркових обстежень домашніх господарств.

Непрямі методи слід застосовувати як доповнення до прямих методів, які використовують спеціальні кількісні і якісні соціологічні дослідження, опитування експертів, а також аналіз податкових реєстрів. Загальним недоліком усіх методів оцінки тіньової зайнятості є те, що вони не дають змоги виявити тенденції її зростання, але надають деталізовану інформацію про структуру і склад зайнятих у тіньовій економіці.

Література

1. Наказ Держкомстату України «Про затвердження методики визначення обсягів зайнятості у неформальному секторі економіки України» № 73 від 29.02.2000 р.
2. Бондалетова Т.О. Детінізація ринку праці як один із шляхів наповнення бюджету Пенсійного фонду України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу. – <http://intkonf.org/bondaletova-to-boretska-ov-detinizatsiya-rinku-pratsiyak-odin-iz-shlyahiv-napovnennya-byudzhetu-pensiynogo-fondu-ukrayini/>
3. Гармідер Л.Д. Комплексна оцінка та механізм регулювання зайнятості населення у контексті соціально-економічного розвитку регіону // [Електронний ресурс]. – Режим доступу. – <http://www.lib.ua-ru.net/inode/35001.html>